

روندهای امنیتی همسایگان شرقی ایران

دکتر طیبه واعظی *

اشاره:

طی دو ماه گذشته همسایگان شرقی ایران رویدادهای امنیتی و تروریستی گوناگونی را تجربه کرده‌اند. وقوع چندین انفجار تروریستی در افغانستان و به ویژه اقدام تروریستی در لاهور پاکستان، تغییر فرماندهی نیروهای آمریکا در افغانستان، عقب‌نشینی نیروهای افغان از هلمند و تحولات صورت گرفته در عرصه مذاکرات صلح با طالبان برخی از مهمترین این رویدادهای امنیتی هستند. در کنار این تحولات سفر فروردین ماه آقای روحانی به پاکستان و دیدارهای دوجانبه گوناگون بین مقامات ایرانی و افغانی گویای تحولی جدید در روابط ایران با همسایگان شرقی است که مجموع این رویدادها در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

مقدمه

افغانستان با اراده حکومت پاکستان مبنی بر برقراری یا عدم برقراری امنیت پیوند بخورد. صرف نظر از این عامل، شکست جامعه جهانی در بازگرداندن امنیت به این منطقه پس از پانزده سال باعث شده است تا افغانستان و بخش‌هایی از پاکستان به عنوان مأمّن ویژه‌ای برای گروه‌های تروریست غیربومی (داعش) مورد توجه قرار گیرد. به طوری که طی دو سال اخیر و به ویژه پس از خروج نیروهای خارجی از افغانستان در کنار احیای قدرت طالبان و تسلط مجدد شبه‌نظامیان این گروه بر برخی از مناطق این کشور شاهد نفوذ و عضوگیری اعضای داعش موسوم به شاخه خراسان و درگیری سه جانبه بین حکومت مرکزی با طالبان، طالبان با داعش و داعش با طالبان و حکومت مرکزی با داعش بوده‌ایم. در کنار این مسئله مشکلات داخلی حکومت مرکزی اعم از فساد و مشکلات سیاسی و روند رو به تزاید مهاجران آواره افغان در یونان و سایر کشورهای اروپایی و روابط تنش آلود با پاکستان موقعیت پیچیده‌ای را در این کشور ایجاد کرده است.

طبیعی است که در چنین شرایطی همجواری با دو کشور تروریست‌خیز نیازمند به کارگیری دیپلماسی ویژه‌ای است که ضمن سلبندی در مقابل تهدیدات، منافع کشور را بر مبنای حسن همجواری و پیشینه کردن دستاوردهای مثبت تأمین کند. بر این اساس در نوشتار حاضر ضمن مرور روندها و رویدادهای امنیتی همسایگان شرقی تحولات روابط ایران با این دو کشور در دو ماه گذشته را نیز بررسی و ارزیابی خواهیم کرد.

امنیت به عنوان بزرگترین چالش افغانستان در برابر حکومت و مردم این کشور، مدت‌های مدیدی است که فراروی این کشور قرار دارد و حتی حضور پانزده ساله نیروهای خارجی نیز نتوانسته است این مشکل را حل کند. این چالش که دارای ریشه‌های داخلی و خارجی است هزینه‌های زیادی را به لحاظ مادی و معنوی بر همسایگان به ویژه ایران تحمیل کرده است. با این حال در این میان همسایگانی چون پاکستان نه تنها نفع خود را در حل مشکلات امنیتی افغانستان ندیده‌اند بلکه همواره با دامن زدن به این مسئله سعی در بهره‌برداری از منافع منطقه‌ای خود دارند. ساختار ویژه سیاسی پاکستان (نقش ارتش در حکومت و ضعف حکومت مرکزی)، معادلات خاص منطقه‌ای (نوع رابطه پاکستان با هند و چین) و وابستگی دوجانبه این کشور با عربستان، اختلاف مرزی با افغانستان و ویژگی قومی موزائیک گونه این کشور که نیاز به فراقلمی نامنی به خارج از مرزها را ایجاد می‌کند و همچنین رفتارهای تشویق گونه آمریکا در قبال پاکستان (اعطای کمک‌های مالی و نظامی در ازای قرار گرفتن در منطقه‌ای پرتنش و ناامن و تروریسم‌خیز) باعث شده تا مسئله امنیت در

الف) افغانستان**۱. شرایط کلی امنیتی افغانستان**

در ادامه ناامنی‌ها و اقدامات تروریستی ماه‌های گذشته در افغانستان، از اسفندماه سال گذشته تا پایان فروردین ماه ۱۳۹۵ این کشور، همچنان شاهد رویدادهای تروریستی متعدد بوده است که در اغلب موارد غیرنظامیان را هدف گرفته است. انفجار خودرو بمب‌گذاری شده در ولایت تکتیکا در شرق افغانستان و مرگ شش تن از اعضای یک خانواده، بمب‌گذاری انتحاری در شهر چاریکار که به مرگ ۱۴ تن و زخمی شدن ۱۱ تن دیگر منجر شد، بمب‌گذاری انتحاری در نزدیکی ساختمان وزارت دفاع افغانستان (با ۹ تن کشته و ۱۳ تن زخمی) بمب‌گذاری در ولایت کنر با ۱۱ کشته و ۴۰ زخمی که همه قربانیان این انفجار انتحاری غیرنظامی بوده‌اند، بمب‌گذاری انتحاری در نزدیک کاخ ریاست جمهوری، حمله راکتی به ساختمان پارلمان افغانستان، حمله به کنسول‌گری هند در شهر جلال‌آباد افغانستان که شش کشته و ۱۹ زخمی بر جای گذاشته است و عملیات انتحاری در مقابل اتوبوس حامل نظامیان که به مرگ ۱۲ نفر و زخمی شدن ۳۸ نفر انجامید، از رویدادهای تروریستی در این دوره زمانی بودند که طالبان مسئولیت اکثر آنها را برعهده گرفته است. علاوه بر این رویدادهای تروریستی، بنا به اظهارات مقامات سیاسی افغان داعش در برخی از ولایت‌های این کشور از جمله غزنی (در جنوب شرقی افغانستان و در مجاورت پاکستان) و قندوز در مجاورت تاجیکستان با موفقیت در حال جذب نیرو است و در درگیری نیروهای این گروه تروریستی با نیروهای نظامی کشور طی دو ماه گذشته بیش از ۴۰ نفر از اعضای داعش به هلاکت رسیده‌اند.

در کنار این رویدادها که بارزترین جلوه‌های ناامنی در این کشور هستند گزارش‌های منتشر شده از شرایط انسانی افغانستان از سوی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در ماه گذشته و همچنین گزارش‌های منتشر شده طی چندماه اخیر از سوی سایر نهادهای بین‌المللی مرتبط، گویای عمق ناامنی انسانی در این کشور است که باعث افزایش تعداد پناهنجویان افغان در اروپا شده است به نحوی که طبق تازه‌ترین پژوهش انجام شده توسط هیئت معاونت سازمان ملل متحد، شهروندان افغانستان پس از سوری‌ها، بزرگترین گروه مهاجرت‌کننده به کشورهای اروپا به شمار می‌روند. براساس این یافته‌ها، هر ماه حدود ۱۴۵ هزار شهروند افغانستان به طور غیرقانونی وارد خاک یونان می‌شوند تا خود را به کشورهای اروپایی برسانند. بدون شک این مهاجرت‌ها تا حد زیادی ناشی از ناامنی و بدتر شدن وضع اقتصادی این کشور است چنانکه بنا به اظهارات شخص

اشرف غنی در خصوص اقتصاد افغانستان، فقر در افغانستان از ۴۶ درصد در سال ۲۰۱۳ به ۴۹ درصد در سال ۲۰۱۴ افزایش یافته است.

در کنار شرایط اقتصادی مسائل فرهنگی و اجتماعی از دیگر عوامل افزایش ناامنی انسانی در این کشور به شمار می‌روند. برای مثال دفتر سازمان ملل در افغانستان (یوناما) در ماه مارس اعلام کرد که در نتیجه افزایش خشونت و همچنین در اثر سنت‌های تبعیض آمیز فراگیر در جامعه افغانستان میزان تلفات زنان در این کشور در سال ۲۰۱۵ در مقایسه با سال قبل از آن ۳۷ درصد افزایش یافته است.

مجموع شرایط فوق در کنار عوامل دیگر باعث شده تا فرستاده ارشد سازمان ملل به افغانستان با برشمردن اقتصاد انقباضی و بیکاری گسترده، محیط سیاسی دچار انشقاق، رشد گروه تروریستی داعش، فساد مزمن و مسئله پشتیبانی مالی بین‌المللی (افغانستان برای تأمین ۶۹ درصد از هزینه‌های دولت خود متکی به اعتبارات خارجی است) به عنوان مهمترین چالش‌های دولت افغانستان در سال ۲۰۱۶، روردرویی فعال با این چالش‌ها و توانایی یا ناتوانی حکومت در حل آنها را برای حکومت افغانستان با بقای این حکومت در سال جدید در پیوند قرار دهد.

۲. وضعیت نیروهای نظامی و جبهه‌های جنگ با طالبان و داعش

از مهمترین تحولات مهم در عرصه نظامی افغانستان می‌توان به عقب‌نشینی ناگهانی نیروهای نظامی افغانستان از مناطق جنوبی و ولایت هلمند اشاره کرد. این عقب‌نشینی که بدون درگیری و به صورت ناگهانی صورت گرفته است شائبه‌های مختلفی را به وجود آورده است. پیش‌تر نیز ارتش افغانستان از مناطق موسی قلعه و نوزاد

بر همین اساس باراک اوباما رئیس‌جمهور آمریکا هم به تنهایی و هم به طور مشترک با دبیرکل ناتو بر پابندی آمریکا و ناتو بر ادامه حمایت از افغانستان تا عقب راندن طالبان و پایان دادن به جنگ و خشونت در این کشور تأکید کرده‌اند. در این باره ژنرال کمپبل فرمانده سابق نیروهای آمریکا در افغانستان نیز اشاره کرده است که با وجود ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ نیروی داعشی در افغانستان و احتمال استفاده آنها از خاک این کشور برای حمله و تهدید به اروپا و آمریکا امروز دیگر صحبت از خروج از افغانستان نیست. بنابراین تداوم حضور نیروهای آمریکا و حتی ناتو در منطقه قابل تصور است. با وجود این، از یکسو اوباما هنوز در خصوص افزایش تعداد سربازان در افغانستان تصمیمی نگرفته است و از سوی دیگر عمر دولت وی روبه پایان است و مشخص نیست که دولت جایگزین تا چه حد به ضرورت تأمین امنیت افغانستان پایبند خواهد ماند به ویژه اینکه براساس برنامه زمانی کنونی حضور نظامی آمریکا در افغانستان تا آغاز سال ۲۰۱۷ باید از نه هزار و ۸۰۰ به پنج هزار و ۵۰۰ تن کاهش یابد. در هر حال افغان‌ها صرفاً بر حضور و کمک نظامی ناتو و آمریکا تکیه نکرده‌اند و پس از گفتگوهای سال گذشته با روسیه، به منظور افزایش ظرفیت نیروی هوایی خود از مقامات چین نیز خواسته‌اند تا به تجهیز نیروی هوایی (شامل هواپیماهای ترابری و لجستیکی، رادارهای قابل حمل و یونیفورم) افغانستان کمک کنند. در مقابل چین نیز در خصوص اعطای کمک ۷۳ میلیون دلاری به این کشور قول مساعد داده است. ضمن اینکه مقامات افغانستان نیز پیشنهاد رئیس ارتش آزادی‌بخش خلق چین را در خصوص تشکیل یک مکانیسم مشترک همکاری با ارتش‌های افغانستان، چین، تاجیکستان و پاکستان پذیرفته‌اند. این رویداد نشان می‌دهد که دولت افغانستان در دوره کنونی سیاست خارجی خود را به رابطه با غرب محدود نکرده است و ضمن دریافت کمک‌های غرب تلاش می‌کند تا از حمایت کشورهای همجوار و قدرت‌های آسیایی نیز بهره‌مند شود.

۳. مذاکرات صلح

با آنکه در چهارمین دور نشست چهارجانبه، که در ماه فوریه به منظور تعیین نقشه راه مذاکرات صلح با طالبان برگزار شد، مقرر شده بود که مذاکرات با طالبان از هفته اول ماه مارس آغاز شود اما پافشاری طالبان بر پیش شرط‌هایی چون لزوم خروج نیروهای بیگانه از افغانستان و آزادسازی شبه نظامیان طالبان از زندان و خارج شدن نام این گروه از فهرست سیاه سازمان ملل، مانع

عقب‌نشینی کرده بود. به گفته مقامات نظامی افغانستان این عقب‌نشینی با مشورت نیروهای ناتو صورت گرفته و جنبه تاکتیکی دارد و به منظور بازتوزیع نیروهای نظامی صورت گرفته است اما با وجود این توضیح، در افغانستان تردیدهایی در خصوص احتمال تبانی ارتش با نیروهای طالبان وجود دارد.

در شرایط کنونی نیز طالبان شاخه ملاختر با انتشار بیانیه‌ای از آغاز حملات بهاری خود از تاریخ ۲۴ فروردین ماه خبر داده و اعلام کرده است که حملات انتحاری، نفوذی، هدف قراردادن قرارگاه‌ها، مراکز نظامی و اداری نظامیان داخلی و خارجی، عملیات‌های تهاجمی مستقیم بر نیروهای امنیتی افغان و سربازان خارجی، حملات هدفمند و چریکی در داخل شهرها از جمله اهداف مهم این عملیات خواهد بود. این گروه هدف نهایی خود را از این اقدامات تصرف مناطق بیشتر اعلام کرده است

در چنین شرایطی تأکید ژنرال کمپبل فرمانده سابق نیروهای نظامی آمریکا در افغانستان بر ضرورت از سرگیری حملات هوایی گسترده از سوی آمریکا و ناتو در افغانستان و آمار ارائه شده در خصوص تلفات نیروهای نظامی افغانستان خود گویای بخشی از واقعیت‌ها در خصوص شرایط نه چندان مناسب نیروهای نظامی افغان در جبهه‌های جنگ است. برای مثال، در آمار ارائه شده توسط ژنرال نیکلسون - فرمانده جدید نیروهای آمریکایی در افغانستان و فرمانده سابق نیروهای ناتو در ازبکستان - در سال ۲۰۱۵ تعداد ۵۵۰۰ نیروی نظامی افغان کشته و بیش از ۱۴ هزار نفر زخمی شده‌اند که این تلفات برای هر ارتشی به ویژه ارتش جوان افغانستان یک شوک محسوب می‌شود.

ب) پاکستان

۱. روابط با افغانستان:

از موضوعات مهمی که بر امنیت هر دو کشور افغانستان و پاکستان تأثیر گذاشته تداوم روابط پر فراز و نشیب این دو کشور است به نحوی که پس از سفر آذرماه ۱۳۹۵ اشرف غنی به پاکستان و استقبال بی سابقه مقامات پاکستان از وی، بار دیگر در اسفند ماه ۱۳۹۵ روابط دو کشور به علت حملات موشکی پاکستان به ایستگاه‌های مرزی افغانستان در خط دیورند تنش‌آمیز شد و مقامات افغانستان از دشمنی پنهان بین دو کشور سخن گفتند. اگرچه این روابط به شرایط بحرانی منتهی نشد اما به تعمیق بدبینی و بی‌اعتمادی در روابط دوجانبه می‌انجامد و طبیعی است که این بی‌اعتمادی و بدبینی همچون گذشته بر مذاکرات صلح اثر خواهد داشت. آنچه طی ماه گذشته بر این بی‌اعتمادی دامن زده است ادعای گروه ۱۰ نفره از اعضای داعش است که در اسفندماه در ولایت ننگرهار خود را به نیروهای نظامی افغانستان تسلیم کردند و مدعی شدند که از جانب پاکستان حمایت شده و ضمن دریافت سلاح‌های سبک و سنگین از این کشور گزارش روزانه عملکرد خود در مبارزه با دولت افغانستان را به این کشور ارائه می‌داده‌اند. هرچند مسئله حمایت پاکستان از تروریسم در افغانستان کشف و پدیده تازه‌ای نیست اما کشف شواهد جدید در این خصوص و تأیید ادعاها و اتهامات هم وجهه پاکستان را بیش از پیش تیره می‌کند و هم به مانع مهمی در مذاکرات صلح تبدیل خواهد شد.

لازم به ذکر است که شرایط بی‌اعتمادی در روابط پاکستان و هند طی ماه‌های گذشته نیز منجر به متوقف شدن مذاکرات جامع بین دو کشور شد که قرار بود در ژانویه ۲۰۱۶

از تحقق این مذاکرات شد. در این میان حتی تهدیدهای دولت پاکستان مبنی بر اخراج سرکردگان طالبان و خانواده‌هایشان از پاکستان نیز مؤثر نبود.

در میان گروه‌های معاند حکومت تنها حزب اسلامی گلبدین حکمتیار با صرف نظر کردن از پیش شرط همیشگی خود (خروج بیگانگان) چندی پیش آمادگی خود را برای مذاکره اعلام کرده است و گام‌هایی نیز در جهت مذاکره با این گروه برداشته شده است. پیوستن حزب حکمتیار اگرچه گام مثبتی در جهت مذاکرات صلح است اما از یک سو این تصمیم حزب اسلامی تا حد زیادی نتیجه ضعف و فروپاشی سیاسی - نظامی حزب اسلامی و کاهش نفوذ آن در عرصه افغانستان است و از سوی دیگر با توجه به ماهیت حزب حکمتیار (در عین حال که با حکومت مرکزی می‌جنگد و با داعش بیعت می‌کند با طالبان هم در یک قالب قرار نمی‌گیرد) هدف اصلی حکومت افغانستان نیست، با این حال می‌تواند بخش کوچکی از مذاکرات صلح را تشکیل دهد. در مقابل بخش دیگر گروه‌های معاند یعنی شعبه ملاختر منصور از گروه طالبان تلاش کرده است تا از طریق انتصاب پسر و برادر ملا عمر - رهبر سابق گروه - به ریاست و عضویت کمیسیون نظامی خود و جلب نظر مخالفان بر قدرت خود بیفزاید. ضمن آنکه پیش‌بینی می‌شود که هدف طالبان از افزایش تحرکات و تصرفات در افغانستان، وادار ساختن دولت افغانستان برای پذیرش پیش شرط‌های آنان در گفت‌وگوهای صلح است.

در این میان تحول دیگری که در حوزه مذاکرات صلح صورت گرفته است، تغییرات گسترده در کادر ریاست شورای عالی صلح و انتخاب پیرسیداحمد گیلانی به ریاست این شورا است. این شورا که در زمان کرزای با هدف پیشبرد مذاکرات صلح تشکیل شد، از مجموعه‌ای ناهمگون و به شدت غیرهمفکر از ۷۰ چهره مجاهد سرشناس افغانستان تشکیل شده است که از زمان تشکیل تاکنون و به ویژه از آغاز حکومت وحدت ملی هیچ تأثیر مثبتی بر مذاکرات نداشته و به شدت منفعل بوده است و از آنجا که تشتت آراء در میان اعضا و همچنین بدبینی طالبان نسبت به این شورا جزو مهمترین موانع اقدام آن در جهت مذاکرات به شمار می‌روند، مشروعیت آن در دولت جدید به شدت زیر سؤال رفته و حتی از زمان آغاز به کار دولت وحدت ملی کمک‌های بین‌المللی به این شورا نیز متوقف شده است. در چنین شرایطی است که پیگیری مذاکرات صلح از طریق نمایندگان اشرف غنی صورت می‌پذیرد.

علاوه بر این برخی گزارش‌ها حاکی از آنست که نیروهای داعش در داخل مدارس اسلامی و دانشگاه‌های مهم پاکستان رخنه کرده‌اند و به علت استقبال گروه‌های افراطی از داعش اعضای این گروه در مناطق قبیله‌ای مجاور با افغانستان و مناطق قبیله‌ای جنوب غربی بلوچستان مستقر شده‌اند. ضمن اینکه طبق گزارش نهادهای امنیتی پاکستان، در این میان برخی از مقامات دولتی این کشور در پنجاب، استان خیبرپختونخواه و سند نیز به طور مخفیانه اقدام به جمع‌آوری اطلاعات برای داعش و همکاری با این گروه می‌کنند که تاکنون چهار نفر از آنها در این رابطه دستگیر شده‌اند.

احتمال تقویت حضور داعش در پاکستان وقتی نگران‌کننده‌تر می‌شود که توجه داشته باشیم تعدد گروه‌های افراط‌گرای بومی و غیربومی در این کشور (حدود ۲۰ گروه) نشان‌دهنده بستر مناسب برای پذیرش و رشد افراط‌گرایی در این کشور است. ضمن اینکه نظرسنجی صورت گرفته توسط مؤسسه تحقیقاتی پیو در خصوص نوع نگاه مردم پاکستان به داعش نشان می‌دهد که در میان افراد این جامعه تنها ۲۸ درصد نسبت به داعش نگرش منفی دارند و در مقابل ۹ درصد به داعش نظر مثبت داشتند و جمعیت گسترده‌ای در حدود ۶۲ درصد نسبت به ماهیت و فعالیت‌های خشونت‌بار این گروه بی‌تفاوت بودند که این رقم زیاد بی‌تفاوتی در جامعه احتمالاً از پتانسیل پذیرش داعش برخوردار خواهد بود. آنچه بر احتمال تعمیق این خطر می‌افزاید نیز تشقت، انشقاق سیاسی و فساد در دستگاه حکومت پاکستان و ناکارآمدی آن در کنترل مناطق تروریسم‌خیز است.

ج) روابط ایران با پاکستان و افغانستان

در شرایط امنیتی توصیف شده اگر چه دور از انتظار نبود که دیپلماسی کشور به نگاهی تهدیدمحور برای دفع تهدیدات و خطرات برخاسته از مرزهای شرقی اکتفا کند اما خوشبختانه شاهد آن بودیم که با رفع تحریم‌ها، سیاست خارجی کشور که بر محور اولویت دادن به روابط سازنده مبتنی بر منافع ملی با کشورهای همسایه شکل گرفته است، روابط اقتصادی و کارکردی را در صدر قرار داده است. دیدار وزیر خارجه کشورمان با رئیس مجلس و دیدار معاون وزیر خارجه با وزیر مهاجران افغانستان، برگزاری نمایشگاه در این کشور از سوی ایران و تأکید وزیر صنعت و معدن و تجارت بر راه‌اندازی خطوط تولید ایرانی در افغانستان و تشویق سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در صنایع کوچک آن - که همگی در راستای تقویت روابطی است که

صورت گیرد. در واقع حمله تروریستی به پایگاه هوایی پتان کوت در ایالت پنجاب هند که طی آن هفت تن از نیروهای امنیتی هند کشته شدند و احتمال دست داشتن عناصر گروه تروریستی جیش محمد در پاکستان مهمترین عامل این بی‌اعتمادی و توقف مذاکرات بود.

براین اساس می‌توان گفت تبدیل شدن پاکستان به مأمن گروه‌های تروریستی - به صورت عمدی یا غیر عمدی - طی دهه‌های اخیر به مانع اصلی تأمین امنیت و گسترش روابط دوستانه در روابط این کشور با همسایگان به ویژه افغانستان تبدیل شده است.

۲. ناامنی‌های داخلی پاکستان

اتهامات و ادعاهای وارده در خصوص نقش پاکستان در گسترش تروریسم و ناامنی و بی‌اعتمادی در منطقه در شرایطی مطرح می‌شود که پاکستان خود نیز از ناامنی‌های ناشی از این اقدامات تروریستی در امان نیست. برای مثال در دوماه گذشته پاکستان خود عرصه چندین اقدام تروریستی خونبار بوده است که از مهمترین آنها می‌توان به بمب‌گذاری انتحاری اسفندماه در مجتمع قضایی در شمال غرب پاکستان با ۱۳ کشته و ۲۳ زخمی در انتقام اعدام عامل ترور فرماندار لیبرال پنجاب و انفجار گسترده دیگر توسط طالبان در پارک گلشن لاهور در فروردین ماه اشاره کرد که با هدف کشتار مسیحیان این کشور صورت گرفت و به قتل ۷۰ زن و کودک و زخمی شدن صدها نفر منجر شد، اشاره کرد. دولت پاکستان در واکنش به این رویداد سه روز عزای عمومی اعلام کرد و کشورها و نهادهای بین‌المللی گوناگون این اقدام تروریستی را به شدت محکوم کردند.

آنها مسائلی چون قاچاق سوخت و مواد مخدر که ریشه در مشکلات اقتصادی این کشورها دارند، طی سال‌های گذشته با شدت و ضعف امنیت ایران را به چالش کشیده‌اند. از همین روست که نمی‌توان امنیت جمهوری اسلامی ایران را از امنیت این همسایگان جدا دانست. از طرفی وجود کشورهای رقیب و متخاصم در منطقه نظیر عربستان و دیگر کشورهای عربی خلیج فارس که پشتیبانان اصلی تروریسم و افراط‌گرایی در این منطقه هستند، ایجاب می‌کند که ایران در ارتباط با همسایگان خود دیپلماسی فعالی را دنبال کند تا فضای عمل به طور کامل در اختیار این کشورهای متخاصم قرار نگیرد. این مسئله با توجه به تمرکز و سرمایه‌گذاری عربستان بر جذب همکاری پاکستان در ائتلاف نظامی ضد تروریسم که با حضور کشورهای منطقه به استثنای ایران تشکیل شده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در حال حاضر تمایل و نیاز اقتصادی و ژئوپلیتیک دو کشور افغانستان و پاکستان و در کمبود شدید انرژی به ویژه در پاکستان و در مقابل نیاز ایران به همکاری این کشورها برای تأمین امنیت مرزهای مشترک - که لازمه رشد و ثبات اقتصادی کشور است - شرایطی را فراهم کرده که هر سه کشور می‌توانند مکمل یکدیگر باشند و از این رو تقویت روابط و تعاملات دو و سه جانبه به ضرورتی همه جانبه برای هر سه کشور تبدیل شده است. در نتیجه گرایش سازنده دولت یازدهم به گسترش روابط اقتصادی و تجاری با همسایگان نه تنها به ارتقا سطح منافع ملی کمک می‌کند بلکه می‌تواند زمینه ساز بهبود شرایط امنیتی در منطقه باشد و حتی مبنای صلح در میان دو کشور پاکستان و افغانستان و پاکستان و هند - بواسطه خط لوله صلح - قرار گیرد.

از فروردین ماه سال گذشته و در پی سفر اشرف غنی به ایران آغاز شده بود - رویدادهایی هستند که طی دو ماه گذشته بیانگر اراده ایران برای تقویت روابط اقتصادی با افغانستان است. در عین حال در راستای گسترش همکاری‌های امنیتی و کمک به بازگشت صلح و امنیت به این کشور بنابر اعلام سازمان همکاری شانگهای قرار است ایران در زمینه تبادل اطلاعات در خصوص فعالیت ضد تروریستی افغانستان مشارکت و همکاری خود را با این نهاد افزایش دهد.

علاوه بر این پس از مدت‌های مدید رئیس‌جمهور کشورمان به عنوان عالی‌ترین مقام اجرایی کشور به دعوت نواز شریف به پاکستان سفر کرد و مورد استقبال گرم وی قرار گرفت. امضای ۶ سند همکاری در زمینه‌های گوناگون از جمله همکاری اتاق‌های بازرگانی و نیز همکاری در عرصه‌های دانشگاهی، فرهنگی، بیمه‌ای و نیز بهداشتی، آموزش پزشکی، دارویی و تجهیزات پزشکی، توافق در خصوص تقویت بازارچه‌های مرزی و همکاری میان بندرهای تجاری چابهار و گوادر، توافق برای رشد پنج برابری روابط تجاری به نحوی که ارزش سالانه آن به بیش از ۵ میلیارد دلار افزایش یابد، تلاش برای به نتیجه رساندن طرح «خط لوله صلح» در کنار دیدارها، نشست‌ها و جلساتی که در سطوح عالی در جریان سفر روحانی به پاکستان برگزار شد، از جمله دستاوردهای سفر روحانی به پاکستان بودند و همه حکایت از اراده و علاقه فراوان دو کشور به استفاده از ظرفیت‌های موجود در روابط دو کشور دارند. طبیعتاً گسترش همکاری‌های اقتصادی می‌تواند زمینه را برای گسترش همکاری‌ها و گفتگوهای امنیتی فراهم کند و به تقویت ثبات و امنیت در منطقه کمک کند.

در پایان لازم به ذکر است که اهمیت روابط دوجانبه برای پاکستان به حدی بوده است که مقامات پاکستان مطبوعات و رسانه‌های این کشور را به خاطر نسبت دادن جاسوس‌های هندی دستگیر شده در مرز بلوچستان به ایران - که با گذرنامه جعلی ایرانی وارد پاکستان شده بود - زیر سوال بردند.

نتیجه‌گیری

چالش‌های متعدد اقتصادی، امنیتی، فرهنگی دو کشور همسایه شرقی ایران که از آنها کشورهایی ورشکسته در نظام بین‌الملل ساخته، امنیت مرزهای شرقی ایران را بیش از پیش به خطر انداخته است. خطر سرریز شدن افراط‌گرایان داعشی به ایران، اقدامات خرابکارانه تروریستی گاه و بیگاه از سوی گروه‌های افراط‌گرای پاکستان و افغانستان و در کنار

